

Dobar istraživački novinar često znači - mrtav novinar

NA MEĐUNARODNOJ KONFERENCIJI U BUDVI OCIJENJENO DA JE U SVIM ZEMLJAMA REGIONA NEPOVOLJAN AMBIJENT ZA SLOBODU MEDIJA

Budva – Pozicija istraživačkog novinarstva u regionu je slična u svim zemljama, u Crnoj Gori je slična onoj u kojoj je bila u Srbiji u vrijeme Miloševića, zbog opasnosti za rad i načina funkcionisanja nezavisnih medija, ali i onaj iz doba Đinđića, kada je vlast kompletno izvučena iz institucija, ocijenjeno je juče na panel diskusiji „Istraživačko novinarstvo u Crnoj Gori”

“Institucije ne postoje, osim kao fasada, a moć je u rukama pojedinaca koji se nalaze na čelu političke vlasti ili organizovanog kriminala” – kazao je direktor „Vijesti“ Željko Ivanović na diskusiji u okviru konferencije „Dani istraživačkog novinarstva” koju zajedno sa “Vijestima” organizuju medijske organizacije Jugoistočne i Centralne Evrope SEEMO i Austrijska agencija za razvoj.

Ivanović je ocijenio da je paradoksalno što ambijent koji trenutno vlada u Crnoj Gori podseća na početak 90-ih godina prošlog vijeka.

“Čak su uslovi za rad nezavisnih medija za pravljenje istraživačkih priča sada mnogo teži nego 90-ih, kada smo imali rat, ratne zločine, kriminal svake vrste. Proteklih godina, kada su se pravile liste najmoćnijih ljudi u Crnoj Gori, nikada na njima nije bio predsjednik države, parlamenta, Vrhovnog suda, državni tužilac, šef policije, ali su osim premijera, koji je broj jedan, bili svi predstavnici neformalnih centara moći, svi ti žestoki momci i tajkuni. I to govori gdje je moć i ko diktira pravila igre. U takvim uslovima vrlo je teško govoriti o nekom progresu i procjeni kada će se i u Crnoj Gori stvoriti normalni uslovi za rad i funkcionisanje medija – kazao je Ivanović pred brojnim kolegama iz regiona i Evrope. On je ocijenio da u ovoj regiji već 20 godina vlada takmičenje između država nastalih raspadom stare Jugoslavije, gdje je gore.

- Svi se trude da pokažu da je kod njih gore, čak tu ima neke vrste mazohizma. Mi u “Vijestima” se ne ponosimo time, nijesmo srećni zbog toga, ne želimo da budemo heroji, prvaci istraživačkog novinarstva, već da se svi mediji time bave. U situaciju kada smo mi crne ovce, kada postoje samo dva dnevna lista i nedjeljnik, vrlo je lako svakoj vlasti targetovati nekontrolisane medije i sprečavati njihov rad. Glavni problem je taj što u Crnoj Gori ne funkcionišu institucije, zbog čega se mediji koji nijesu pod kontrolom države osjećaju progonjenim od strane ne samo onih koji su tema tekstova već i od samih institucija države - kazao je Ivanović, ilustrujući riječi primjerom napada na zamjenika glavnog i odgovornog

urednika "Vijesti" Mihaila Jovovića i fotoreportera Borisa Pejovića. Ivanović je naveo da i pored dobre zakonske legislative i zanimljivog društvenog ambijenta u Crnoj Gori postoji vrlo mali broj medija i novinara koji koriste te pogodnosti.

Direktor Međunarodnog instituta za medije Alison Betel Mekenzi ocijenila je da je istraživačko novinarstvo važno za svaku zemlju, posebno u državama poput Crne Gore.

- Prije svega zemljama u razvoju, zato što zbog promjena dolaze nove investicije, novi poslovi, a javnost mora da zna gdje se novac troši, šta rade oni koji su izabrani na vlasti, kazala je ona.

Novinar Šeki Radončić izjavio je da na ovim prostorima važi geslo „dobar novinar istražitelj - samo mrtav novinar“.

- Crna Gore je država gdje ubijaju vlasnike dnevnih novina, brutalno tuku direktore dnevnih novina, gdje nažalost šipkama tuku predsjednika Akademije nauka i umjetnosti, ubijaju njihove vozače i tuku novinare istraživače. Otvoreno treba govoriti o problemu koji postoji, a to je institucionalno suđenje novinarima. To je suđenje gdje država, uvrijeđeni kriminalac ili ozbiljan poslovni čovjek tuži medij, a postoje i vaninstitucionalna suđenja novinarima. Ja sam doživio i jedno i drugo i mogu slobodno reći da je opasnije ovo drugo, gdje vam sude centri moći i takva suđenja nijesu preživjeli Dada Vujašević, Slavko Čuruvija, Pukanić, Duško Jovanović. Takva suđenja su preživjeli Željko Ivanović, Mladen Stojović, Tufik Softić i akademik Jevrem Brković. Jako me zabrinulo da mladi ljudi ne samo da bježe od novinarstva, ali me više pogađa da bježe od istraživačkog novinarstva. Plašim se da u budućnosti nećemo imati novinare istraživače, jer se roditelji plaše da njihova djeca to budu. Iskreno, ni ja ne bih volio da se moje dijete bavi istraživačkim novinarstvom u Crnoj Gori, ili regionu”, rekao je Radončić.

Trener istraživačkog novinarstva iz Zagreba Saša Leković navodi da često svojim studentima kaže da sam sebi liči na trgovačkog putnika koji prodaje robu koja ne postoji.

- Istraživačko novinarstvo je pogotovo važno u našim tranzicionim državama koje nemaju gotovo nikakvu demokratsku tradiciju. Jedino istraživački novinari mogu pomoći ljudima da znaju šta se zaista događa. Bojim se da istraživačko novinarstvo umire prije nego što je ustalo na noge. Ono je prvo na listi rezanja troškova svih redakcija, ako se igdje iko time bavio. Problem je velika korupcija u svim našim zemljama, povezanost većine izdavača sa političarima i nikome, većini izdavača, zapravo nije u interesu da se pojavljuju istraživačke priče. Ono što je svijetla tačka, a ja to radim, povezivanje je novinara među zemljama i jedini način da se prave istraživačke priče – naveo je Leković.

On je dodao da se u „našim državama pojavljuje takozvano istraživačko novinarstvo“.

- Vlade ili pojedini ljudi filuju novinare informacijama koje su nekada tačne, ali u većini slučajeva nijesu, kako bi naškodili političkim ili poslovnim protivnicima. Najstrašnije je da mnoge priče, koje nijesu istraživačke, čak ni u pravom smislu novinarske, dobijale su nagrade za istraživačko novinarstvo - kazao je Leković.

U Hrvatskoj policija čuva sedam novinara

Istraživački novinar iz Hrvatske Hrvoje Appelt, koji je prisutnima ispričao svu golgotu koju je prošao zbog svog rada, da bi na kraju dobio otkaz i završio sa policijskom zaštitom, navodi da svojim postupcima država želi poručiti - nemojte biti istraživački novinar.

- Kakvo je stanje u novinarstvu u Hrvatskoj dovoljno govori podatak da trenutno sedam novinara živi pod policijskom zaštitom. Novinari u Hrvatskoj, kao ni u cijelom regionu nijesu poželjni u društvu. Radio sam istraživanje o napadima novinara u zemljama bivše Jugoslavije i podaci pokazuju da svakoga dana jedan novinar biva napadnut, i da u 99 odsto slučajeva nema pravosnažnih presuda kojim su osuđeni napadači - kazao je Appelt.

Ćalović: Diplomate, ljubavnice, jahte...

Direktorica MANS-a Vanja Ćalović ukazala je na problem sa kojim se NVO i nezavisni mediji suočavaju sa međunarodnim organizacijama i diplomatama.

- Crna Gora je, kao što ste mogli čuti, „uspješna evropska priča“. To je zato što je Hrvatska na ulazu u EU, sa Bosnom niko ne zna što će da čini, Srbija i problem Kosova - „nemoj da diraš, dako se to nekako završi“, Makednija i Grčka i ta njihova previranja i odjednom Crna Gora je „uspješna priča“. A većina diplomata, čast izuzecima, mnogo vole da dođu u Crnu Goru, posebno kada su na zalasku karijere, jer, znate, imamo lijepe žene, lijepe muškarce, lijepu prirodu. Fino pođete na more, pođete na skijanje, dobijate vrhunsku platu, sve dogovoriti da u ovoj državi nema nikakvih problema, da je ova vlast demokratska. Ima par „ludaka“ koji pričaju da ima neke korupcije, organizovanog kriminala, ali to je sve „orkestrirano iz Srbije“ i to je sve „politički“. Sve do tada vi nemate nikakvih problema u ovoj državi, dobijate jahte, besplatna putovanja, organizuju vam ljubavnice i sve što možete da zamislite. To je nažalost dodatni problem, jer ne možemo da očekujemo, osim od pojedinaca, da ćemo imati podršku međunarodnih organizacija. Nama ambasadori zemalja EU kažu, kada nam neko priprijeti: „Imate li dokaze za to“. Ja kažem: „Gospodo, kada vas mafija zove preko telefona da vam objasni šta će da vam se desi, oni vam ne šalju dopis sa pečatom koji vi zavedete i ponesete evropskim ambasadorima i kažete - evo mi je mafijaš prijetio“ - kazala je Ćalović i poručila novinarima iz okruženja: „Ako imate neke kriminalce koje vaša zemlja progona i ne možete da ih nađete po vašim zemljama, oni su sigurno kod nas, jer su dobrodošli“.

V. LAJOVIĆ